חייל המילואים אברהם ברדוגו (מימין) נדון למאסר בפועל. חלק מההליכים המישפטיים היו בלתי־חוקיים. למזלו של ברדוגו הוא עורך־דין

מישפט צבאי

טוראי (מיל') אברהם ברדוגו עמד דום לפני חדר־המפקד. רס"ר־המישמעת ניגש אליו, פתח את דלת חדרו של המפקד והצעיד את הטוראי, בצעדי שמאל־ימין, פנימה לתוך החדר.

אחרי ההצעדה המקובלת, מצא את עצמו ברדוגו במרכזו של מישפט צבאי מישמעתי, שבו הוא נאשם בסירוב־פקודה. ההליך המישפטי הסתיים חיש קל. כשיצא ברדוגו מן החדר, היה רשום בגיליון־המישמעת שלו עונש של שיבעה ימי־מחבוש על־תנאי, לתקופה של שנה.

למחרת חזרה הסצינה על עצמה. הפעם היה האישום: נפקדות. הקצין השופט, אלוף־מישנה סופר, גזר על חייל־המילואים הנאשם שיבעה ימי־מחבוש בפועל על עבירת הנפקדות, והוסיף עליהם עוד שיבעה ימים — הפעלת העונש־על־תנאי מן היום הקודם. בסך־הכל, 14 ימי־מאסר בפועל. שאותם, כך הודיע הקצין השופט, יתחיל ברדוגו לרצות רק אחרי תום ימי־מילואים שלו.

תת־אלוף בלי נימוקים

כל הסיפור התחיל שבועיים קודם, כאשר טוראי (מיל') ברדוגו התייצב לשירות המילואים השנתי שלו אי־שם בירושלים. זה היה שירות המילואים הראשון שלו במיסגרת יחידה חדשה, השייכת למערך ההגנה האזרחית (הג"א). עד אז שירת ביחידת־שדה. צירופו ליחידת הג"א היה תוצאה של החמרה במצב בריאותו — ברדוגו סובל מקצרת נשימתית (אסטמה).

ברדוגו עבר את כל השלבים המקובלים במיקרים כאלה, והתייצב לפני שלוש ועדות רפואיות. בסופו של התהליך החליטו הרופאים להעביר אותו ליחידה עורפית, כשהם קובעים כי עליו לשרת קרוב לביתו, כדי שיוכל לישון בירושלים.

כשקיבל את צו־הקריאה השנתי, נדהם לראות כי הוא נשלח לשרת במיתקן צבאי אי־שם בביקעת־הירדן, רחוק מן הבית. ברדוגו שלח את הצו בחזרה, כשהוא מפנה את קצין־הקישור לתיקו האישי ולמיסמכים הרפואיים. אחרי עיון בהם, נשלח אליו צו מתוקן, ובו היה כתוב במפורש כי עליו לשרת באבטחת־הציבור בלבד!

למרות זאת, אחרי שני ימי־תירגול, נשלח ברדוגו לשמירה על מיתקן צבאי מחוץ לעיר. הוא שוב היפנה את תשומת־ליבו של המפקד לעניין הרפואי, אך זה לא שעה לו והורה לו לנסוע למיתקן הצבאי. ברדוגו ביקש לבדוק שנית את הדברים במיפקדת־היחידה. הוא ביקש להתייצב למחרת בבוקר לשם בירור העניין. כשהתייצב, נדהם למצוא את עצמו בעיצומו של מישפט צבאי, בגין סירובו למלא את פקודתו של הקצין בשטח. אחרי חילופי דברים קצרים בינו לבין הקצין השופט, ביקש ברדוגו להישפט לפני בית־דין צבאי, כדי שיוכל לשטוח את טענותיו כדין. הדיון המישפטי נדחה עד לקבלת החלטה בנושא.

בקשתו להישפט בבית־דין נדחתה, והוא הועמד למישפט מישמעתי לפני קצין־שיפוט על שתי עבירות: סירוב פקודה ונפקדות (מכיוון שלא נסע באותו יום למיתקן) וקיבל מאסר בפועל. לא ניתנה לו האפשרות, כמו לכל נאשם, לעיין במיסמכים לפני המישפט הצבאי, כדי שיוכל להכין את טיעוניו כראוי, והוא הועמד לפני עובדה מוגמרת. העונש שניתן לו היה בלתי־הגיוני לחלוטין — הקצין הטיל עליו מאסר על תנאי ביום אחד, על עבירה שנעשתה שבועיים קודם, ולמחרת הפעיל את התנאי והפך אותו לעונש מאסר־בפועל, על עבירה שנעשתה גם היא שבועיים קודם — או, בעצם, על אותו האירוע עצמו. הדבר עומד בניגוד לכל הגיון. מהות העונש על־תנאי הוא להזהיר את הנאשם שלא יעבור עבירה דומה מיום מתן העונש למשך התקופה הנקובה (במיקרה הזה, שנה קדימה). לפי ההגיון, קצת קשה להפעיל עונש על־תנאי לעתיד לגבי עבירה בדיעבד. אך הדבר לא שינה לקצין־השיפוט, והוא המשיך בשלו. נוסף לזה, כמו להוסיף חטא על פשע, הוא קבע שאת המאסר ירצה ברדוגו רק מיום סיום המילואים.

נדהם ומשתאה על נפלאותיה של המערכת המישפטית בצבא, החליט ברדוגו לערער לפני ערכאה נוספת: קצין בדרגה בכירה יותר. הוא הפעיל מייד את מישרד עורכי־הדין שלו בירושלים. שם נבדק החוק הצבאי לפרטיו, ואחרי בדיקה הוכן עירעור מפורט, שהשתרע על שלושה עמודי פוליו, ובו שטח טוראי (מיל') ברדוגו את כל העובדות ואת כל הטענות המישפטיות.

בינתיים, במשך כל הימים שעברו בין מישפט למישפט, המשיך ברדוגו לשרת את שירות־המילואים שלו באבטחת־הציבור. כשהוא עושה מישמרת יום בשמירה על מיתקן צבאי בתוך ירושלים ולן כל לילה בביתו שבבירה.

תשובתו של הקצין הבכיר, תת־אלוף , מפקד העורף, לעירעורו, הדהימה את ברדוגו אף יותר. היתה זו תשובה קצרה, על נייר צבאי רישמי, כתובה בכתב־יד. היא היתה קצרה, אך נחרצת: „קראתי את הערר ואני דוחה את עירעורו של הנאשם הנ"ל." לתשובה לא צורפו כל נימוקים מישפטיים או אחרים לדחיית־הערר.

בשלב הזה פנה העולם הזה לדובר־צה"ל וגולל לפני נציגו את השתלשלות העניינים. במישרד דובר־צה"ל לא השתוממו כלל מהפעלת העונש־על־תנאי ומכל העובדות המוזרות האחרות. הבדיקה ארכה יום אחד, והתשובה שהתקבלה היתה גם היא קצרה: „אין לטפל בסוגיה זו. זהו מיקרה פרטי, האיש יכול להגיש קבילה לנציב־קבילות־החיילים."

גם מפקדיו הישירים והגבוהים של הטוראי (מיל') ברדוגו, שאותם ניסה להעמיד על האבסורד שבהפעלת עונש על־תנאי לגבי מעשה בעבר, לא ראו בזה שום דבר יוצא־דופן. יתירה מזו, אחד הקצינים אף התגאה לפניו שהוא יושב כשופט צבאי בדינים מישמעתיים זה 20 שנה, ודברים כאלה נעשים כל הזמן. הוא היה בטוח בצידקת עמדתו.

הטוראי הסורר

אך ברדוגו, שידע כמישפטן ועורך־דין בעל נסיון רב, שיש בידיו קייס מישפטי עקרוני, לא ויתר. הוא המשיך לבדוק את חוק השיפוט הצבאי, והתברר לו כי בנוסף להפעלת התנאי, שאינה חוקית ואינה הגיונית, גם דחיית ביצוע העונש עד לסיום המילואים אינה חוקית. לפי החוק הצבאי, אפשר לדחות ביצוע עונש לאנשי־מילואים רק במיקרים מאוד מסויימים, המפורטים בחוק השיפוט הצבאי אחד לאחד. מיקרהו של הטוראי (מיל') ברדוגו לא נכלל ברשימה מוגבלת זו.

הוא לא ויתר, פנה לערכאה נוספת, כשבינתיים עומדים ימי־המילואים שלו להסתיים וחרב המחבוש הצבאי מתהפכת מעל צווארו. הוא כתב שני מיכתבים מפורטים, ושלחם האחד לפרקליט הצבאי הראשי והשני לרמטכ"ל. הוא הסביר לפרקליט הצבאי שבגלל מיספר הימים המועט שנותר לו עד לסיום שרות־המילואים שלו, הוא מבקש עיון דחוף בעירעורו.

התשובה הגיעה למחרת היום, בטלפון, ממישרדו של הפרקליט הצבאי הראשי. נאמר בה שעונש המאסר־על־תנאי שקיבל ברדוגו, בגלל סירוב פקודה, היה חוקי; גם עונש המאסר בפועל, שקיבל בגלל הנפקדות, היה חוקי; אבל אסור היה להפעיל את המאסר־על־תנאי ואסור היה לקצין לדחות את ביצוע גזר־הדין עד לאחר סיום שרות המילואים. אילו רצה לשלוח אותו לכלא, היה צריך לעשות זאת ברגע סיום המישפט, ולכן, בשלב הזה, היה ברור שברדוגו כאילו כבר ריצה את עונש המאסר־בפועל שהוטל עליו.

מפקדיו של ברדוגו, שהיו בטוחים כי כל עירעוריו נדחו וכי הוא עומד להיכנס לכלא, הודיעו על כך לכל חיילי יחידת־המילואים — למען יראו וייראו. הם נדהמו כשהגיעה החלטתו של הפרקליט הצבאי הראשי, שבה נאמר במפורש כי כמה וכמה מן הצעדים שננקטו היו בלתי־חוקיים לחלוטין.

ביום המילואים האחרון, היום החמישי השבוע, כשברדוגו אמור היה להשתחרר ביחד עם כל חיילי היחידה, אחרי המערבולת הקפקאית שעבר, הוא נקרא שוב לפגישה אצל מפקד היחידה. הוא היה בטוח שעומדים „להלביש" עליו תרגיל, והתקשר מייד למישרדו של הפרקליט הצבאי הראשי. במישרדו של הפרקליט אמרו לו שאין לו מה לדאוג, וכי הקצין רוצה רק לשוחח איתו.

כל החיילים השתחררו והלכו לביתם במהירות הבזק. ברדוגו נשאר במדים ליד מישרדי היחידה. שם התברר לו, לתדהמתו, כי באותו בוקר נסע מפקד־המחוז, ששפט אותו, באופן מיוחד לתל־אביב, למישרדו של הפרקליט הצבאי הראשי, כדי לנסות ולשנות את „רוע הגזירה" ולהחזיר את הגלגל אחורה, ולשלוח את ברדוגו בכל־זאת לכלא. הפרקליט הצבאי דחה את טענותיו של הקצין, וזה חזר לירושלים כדי לנהל שיחה עם הטוראי הסורר.

עולם כמינהגו

רס"ר היחידה הצעיד את ברדוגו בשמאל־ימין אל תוך חדרו של המפקד. שם קיבל החייל שטיפה מן המפקד, שניסה בתירוצים שונים לטייח את הטעויות המישפטיות שעשו הוא וקצינים אחרים ביחידה, במהלך הנסיון לשפוט את חייל־המילואים.

אין ספק שאילו היה ברדוגו סתם חייל מן השורה, ולא עורך־דין הבקי בניבכי החוק והמישפט, היה יושב בתום תקופת המילואים, 14 יום בכלא צבאי באופן בלתי־חוקי לחלוטין. חייל־מילואים פשוט אינו מכיר את כל ערכאות העירעור, אין לו היכולת להפעיל מישרד עורכי־דין, שיבדוק למענו כל ההיבטים המישפטיים של חוק־השיפוט־הצבאי. דברים כאלה, כמו שהתברר במהלך המישפט הזה, מתרחשים בצה"ל כל הזמן. הם מזכירים יותר מישפטים בצבאו של הקיסר ירום הודו, בימיו של החייל האמיץ שווייק, מאשר מישפטים במדינה דמוקרטית מודרנית.

ברור כי הקש"זים (קציני־שיפוט זוטרים) והקש"בים (קציני־שיפוט בכירים), שאינם מישפטנים מיקצועיים, ימשיכו לשבת על כס המישפט וימשיכו לעשות, בלי ידיעה, דברים לא חוקיים, ודברים כאלה נעשים בצה"ל מדי יום. מעטים מהם מתפרסמים או זוכים להתגלות, ועולם כמינהגו נוהג.

אין להפעיל מאסר על־תנאי ואין לדחות ביצוע גזר־דין

במדינה

העם צלילי הימנון

תיזמורת צה"ל ניגנה. ברבים אחזה צמרמורת. אבל המסקנה היא חיובית

ברבים מניצולי־השואה במדינת־ישראל אחזה השבוע צמרמורת.

על מירקע הטלוויזיה נראו שר־הביטחון והרמטכ"ל של מדינת־ישראל, לצידו של שר־הביטחון הגרמני.

מולם עמדה תיזמורת צה"ל, וניגנה את צלילי ההימנון הגרמני.

בתודעתם של מאות אלפים מעוררים צלילים אלה את האסוסיאציות הנוראות ביותר עם התקופה הנאצית. אומנם, גרמניה החדשה החליפה את מילות ההימנון (על־ידי המרת הבית הראשון של השיר בבית השלישי שלו), אך המנגינה נשארה כפי שהיתה. לניצולי־השואה היא אומרת: „דויטשלנד, דויטשלנד איבר אלס!" גרמניה מעל לכל בעולם.

אולם דווקא אסוסיאציה זו הובילה אל המסקנה: החיים נמשכים, מילחמות מסתיימות, גם הזוועות הנוראות ביותר אינן יכולות לעצור את ההתקדמות. כיום זהו הימנונה של גרמניה אחרת, שותפה ובעלת־ברית של ישראל בתחומים רבים וחשובים.

כפי שאמר השר האורח: „אסור לשכוח את העבר, אך יש להסתכל קדימה, אל העתיד!"

זה אפשרי! לפני 40 שנה לא עלתה גם בדמיון הפרוע ביותר האפשרות שתיזמורת הצבא הישראלי תנגן את ההימנון הגרמני הזה על אדמתה של מדינת־ישראל, לכבוד שר־ביטחון גרמני שהיה טייס־קרב, אך הדבר קרה.

ואם קרה כדבר הזה בין גרמניה וישראל, המייצגות את שני הקצוות של הטרגדיה הנוראה ביותר בתולדות העת החדשה, הרי יש בכך מסר גם לטרגדיות אחרות. אם הגיעה ישראל לידי התפייסות עם גרמניה, היא יכולה להגיע להתפייסות גם עם אויביה הערביים.

במילחמת ישראל־ערב לא אירעו מעשי־זוועה העלולים להזכיר — ולוא במעט — את מוראות השואה. מישקע־השינאה בין העמים האלה קטן לאין־שיעור מן „השינאה האפורה כשק" לגרמניה, שעליה כתב נתן אלתרמן בשירו. ואם הסיכסוך הישראלי־גרמני פינה את מקומו למעמד כזה של התיידדות, קל וחומר שהדבר אפשרי בסיכסוך הישראלי־ערבי.

יחסי־חוץ האצבע של פרס

רגן שונא את קד'אפי. אבל הוא לא רצה להודות בכך שקד'אפי אחראי לפיצוץ. היו לו סיבות טובות לכך

התפוצצות הבקיעה את דופן מטוס־הנוסעים של חברת ט־וו־א האמריקאית. ארבעה נוסעים נשאבו החוצה, אל מותם.

להסברה הישראלית היתה זאת מתנה מן השמיים. שימעון פרס, שביקר באותה עת בארצות־הברית, מיהר לשלוח אצבע מאשימה: לוב וסוריה הן האשמות.

ורק אחרי שאמר את הדברים, הסתבר כי הביך את ממשלת ארצות־הברית בצורה חמורה ביותר.

„מישטר מטורף". לכאורה, היתה ההתנהגות האמריקאית מוזרה. זה עתה הסתיים שלב בעימות בין צי ארצות־הברית ומישטרו של מועמר קד'אפי. הממשלה האמריקאית המשיכה במילחמת־התעמולה נגד „המישטר המטורף" של לוב. נודע כי האמריקאים אף ניסו להביא את מצריים לפתיחת מיתקפה צבאית על לוב.

משום־כך היה זה טיבעי שהאמריק־

(המשך בעמוד 8)